

Rapport

HET BASISINKOMEN: EVENVEEL VOOR- ALS TEGENSTANDERS

Peiling I&O Research voor Vereniging Basisinkomen
September 2019

Het basisinkomen: een idee met voor- en tegenstanders

Evenveel voor- als tegenstanders basisinkomen

Op verzoek van de Vereniging Basisinkomen herhaalden we eind augustus, begin september de vraag die Maurice de Hond in april 2016 voorlegde aan een representatieve steekproef van n=3.000 personen: vindt men het voorstel om te komen tot een basisinkomen een goed voorstel?

Het aandeel Nederlanders dat het een goed voorstel vindt is ongeveer gelijk aan 3,5 jaar geleden: 38 procent (was 40 procent). Wel zien we een significante verschuiving van 'nee, geen goed voorstel' (van 45 naar 37%) naar 'weet ik niet' (van 15 naar 26%).

Vooral kiezers linkse partijen voorstander

Kiezers van de Partij voor de Dieren, SP en GroenLinks zijn in meer dan de helft van de gevallen *voor* het basisinkomen. Van de PvdA-kiezers is dat de helft (47%).

Kiezers van VVD, SGP en Forum voor Democratie zijn het vaakst (meer dan de helft) *tegen* een vorm van basisinkomen. Ook PVV- en CDA-kiezers zijn – per saldo – eerder negatief dan positief.

VVD- en CDA-kiezers iets minder dan in 2016

Kiezers van VVD en CDA zijn nu minder negatief over het basisinkomen dan 3,5 jaar geleden. Onder VVD-kiezers daalde het aandeel 'geen goed voorstel' van 73 procent naar 58 procent; onder CDA-kiezers ging het van 61 naar 41 procent.

Gewenste hoogte basisinkomen: tussen 800 en 1.000 euro

Degenen die positief staan tegenover het basisinkomen antwoorden verschillend op de vraag 'Hoe hoog zou het basisinkomen wat u betreft moeten zijn?' Eén op vijf zegt: 700 euro per maand of minder. Een substantieel deel antwoordt 800 tot 1.000 euro (samen 42%). En nog eens ruim een kwart (28%) vindt dat het meer dan duizend euro moet zijn. Gemiddeld komt dit op 930 euro.

Voordelen van het basisinkomen

Bijna de helft (48%) van de Nederlanders ziet voordelen aan het basisinkomen; een groter deel – 58 procent – ziet nadelen.

Als voordelen van het basisinkomen noemen respondenten:

- Het terugdringen van armoede
- Het tegengaan van stress onder werkenden met een relatief lage inkomen
- Mensen kunnen zelf bepalen hoe ze hun tijd inrichten (en dus gelukkiger worden)
- Mensen kunnen meer tijd besteden aan vrijwilligerswerk, mantelzorg, kunst, etc.
- Fraude met uitkeringssystemen wordt tegengegaan
- Bureaucratie wordt tegengegaan, controleapparaat kan verdwijnen
- Het systeem met een basisinkomen zal uiteindelijk kostenbesparend werken

Nadelen van het basisinkomen

Als nadelen van het basisinkomen noemen respondenten:

- Drive om te werken verdwijnt, minder mensen gaan werken, slecht voor economie, innovatie, etc.
- Er zal – vooral bij een krappe arbeidsmarkt – een tekort aan personeel ontstaan
- Het systeem is gevoelig voor misbruik en fraude
- Controle blijft nodig, dus zal bureaucratie (opnieuw) toenemen
- Het zal een aanzuigende werking hebben op arbeidsmigranten
- Ook mensen die het financieel niet nodig hebben krijgen het
- Minder mensen moeten het geld verdienen voor (nog) meer mensen

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.262 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 29 augustus tot en met dinsdagochtend 3 september 2019.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.110). Daarnaast zijn 152 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Bekendheid en oordeel

1.1 Vier op tien: basisinkomen goed voorstel; aandeel 'weet niet' toegenomen

Op verzoek van de Vereniging Basisinkomen herhaalden we de vraag die Maurice de Hond in april 2016 voorlegde aan een representatieve steekproef van n=3.000 personen: of men het voorstel om te komen tot een basisinkomen een goed voorstel vindt. De vraag werd ingeleid met beknopte informatie (zie figuur 1).

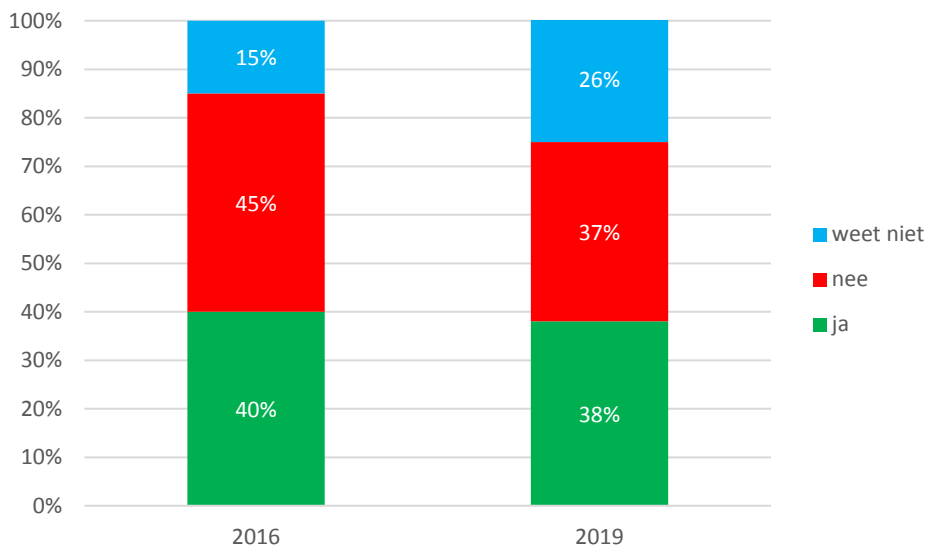
Het aandeel Nederlanders dat het een goed voorstel vindt is ongeveer gelijk aan 3,5 jaar geleden: 38 procent (was 40 procent). Wel zien we een significante verschuiving van 'nee, geen goed voorstel' (van 45 naar 37%) naar 'weet ik niet' (van 15 naar 26%).

Figuur 1

"Er is een voorstel om te komen tot een basisinkomen: iedereen zou van overheidswege een bepaald – beperkt – inkomen ontvangen, ongeacht andere inkomsten en zonder de verplichting om zich beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Het systeem van belastingen en uitkeringen wordt hier dan op aangepast."

(2016: n= 3.000; 2019: n = 2.262)

Vindt u dit een goed voorstel? (1ste vraag)

Vooraf kiezers linkse partijen voorstander

Kiezers van de Partij voor de Dieren (59% 'goed voorstel'), SP (56%) en GroenLinks (53%) zijn het vaakst voor het basisinkomen; gevolgd door PvdA-kiezers (47%). In vergelijking met 2016 is hier niet zoveel in veranderd (dat wil zeggen, de verschillen zijn niet significant).

Kiezers van VVD (58% 'geen goed voorstel'), SGP (53%) en Forum voor Democratie (53%) zijn het vaakst tegen een vorm van basisinkomen. Ook PVV- en CDA-kiezers zijn – per saldo – eerder negatief dan positief.

Kiezers van VVD en CDA zijn nu minder negatief over het basisinkomen dan 3,5 jaar geleden. Onder VVD-kiezers daalde het aandeel 'geen goed voorstel' van 73 procent naar 58 procent; onder CDA-kiezers ging het van 61 naar 41 procent.

Tabel 1

"Er is een voorstel om te komen tot een basisinkomen: iedereen zou van overheidswege een bepaald – beperkt – inkomen ontvangen, ongeacht andere inkomsten en zonder de verplichting om zich beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Het systeem van belastingen en uitkeringen wordt hier dan op aangepast."

Vindt u dit een goed voorstel? Naar huidig stemgedrag (2016: n= 3.000; 2019: n = 2.262)

2016 versus 2019	Totaal		VVD		PVV		CDA		D66		GL		SP		PvdA		CU	Pvd D	50 +	SG P	FvD
	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'16 %	'19 %	'19 %	'19 %	'19 %	'19 %	'19 %
Ja	40	38	18	23	37	36	24	34	44	41	60	53	54	56	53	47	35	59	36	18	33
Nee	45	37	73	58	46	42	61	41	45	35	22	23	31	20	34	26	30	22	26	53	53
Weet niet	15	25	8	19	17	22	15	25	12	24	18	24	14	24	13	27	36	18	37	30	14

1.2 Vier op tien Nederlanders weten wat basisinkomen is

Om de vorige vraag vergelijkbaar te houden met de 2016-meting is de vraag naar bekendheid met het basisinkomen als tweede gesteld. Vier op de tien Nederlanders (41%) zeggen bekend te zijn met het idee en ook te weten wat het inhoudt. Nog eens een derde (34%) kent het maar weet niet precies wat het inhoudt.

Ook hier zien we dat linkse kiezers – aangevuld met FvD- en D66-kiezers – het best op de hoogte zijn.

Tabel 1

Was u, voordat u deze enquête kreeg, bekend met het idee van het basisinkomen? (2de vraag)

	TO- TAAL	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 Plus	SGP	FvD
Mee bekend, wist ook wat dit inhoudt	41%	45%	36%	41%	52%	56%	45%	46%	40%	52%	28%	29%	49%
Mee bekend, wist niet precies wat het inhoudt	34%	36%	33%	35%	30%	30%	36%	36%	30%	28%	53%	37%	35%
Ik was hier niet mee bekend	25%	19%	30%	24%	18%	14%	19%	18%	30%	20%	19%	34%	16%

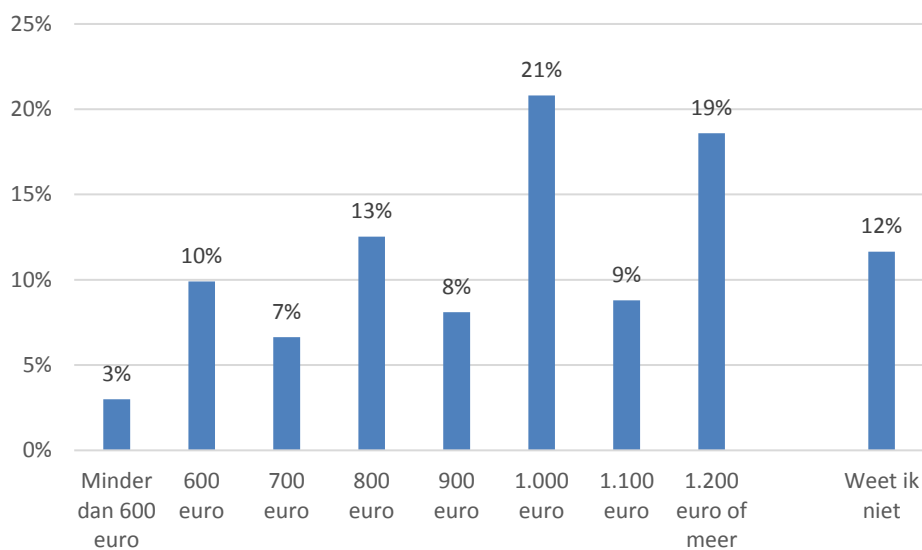
1.3 Gewenste hoogte basisinkomen: tussen 800 en 1.000 euro

Op de vraag 'Hoe hoog zou het basisinkomen (netto maandinkomen) wat u betreft moeten zijn?' wordt¹ – heel verschillend geantwoord. Eén op vijf zegt: 700 euro of minder. Een substantieel deel antwoordt 800, 900 of 1.000 euro (samen 42%). En nog eens ruim een kwart (28%) vindt dat het meer dan duizend euro moet zijn.

Gemiddeld komt dit op 930 euro.

Figuur 2

Hoe hoog zou het basisinkomen (het individuele netto maandinkomen) wat u betreft moeten zijn? (basis: vindt basisinkomen goed voorstel, n=887)

¹ Vraag alleen voorgelegd aan degenen die positief staan tegenover het voorstel voor een basisinkomen (38% van allen, n=887)

1.4 Voordelen van het basisinkomen

Tot slot vroegen we respondenten of ze voor- en nadelen van het basisinkomen konden noemen. Bijna de helft (48%) kon voordelen noemen; een groter deel – 58 procent – nadelen.

Als voordelen van het basisinkomen noemen respondenten:

- Het terugdringen van armoede
- Het tegengaan van stress onder werkenden met een relatief lage inkomen
- Mensen kunnen zelf bepalen hoe ze hun tijd inrichten (en dus gelukkiger worden)
- Mensen kunnen meer tijd besteden aan vrijwilligerswerk, mantelzorg, kunst, etc.
- Fraude met uitkeringssystemen wordt tegengegaan
- Bureaucratie wordt tegengegaan, controleapparaat kan verdwijnen
- Het systeem met een basisinkomen zal uiteindelijk kostenbesparend werken

Enkele citaten van kiezers die voordelen zien of positief oordelen over het basisinkomen:

“Ik geloof niet dat er mensen zijn die alleen maar lui zouden zijn, niet willen werken, en alleen maar zouden willen profiteren zonder dat daar een eigen inspanning tegenover staat, ook al wordt die inspanning niet door iedereen gezien.”

PvdD-kiezer

“Voor iedereen zou er dan ook de mogelijkheid zijn om in de basisbehoeften als woning en te eten kunnen zijn; mensen die wel een talent hebben maar waarmee gewoonlijk geen of weinig geld wordt verdiend, zoals veel kunstenaars, hebben met zo'n basisinkomen wellicht toch een mogelijkheid om hun talent te ontwikkelen ook al is dat minimaal, maar ze hoeven in principe niet echt uit te wijken naar een inkomstenbron die niet bij hen past en waar ze diepongelukkig van worden.”

PvdD-kiezer

“Mooie basis om de rest met minder werkuren in te vullen. Je hoeft dan niet meer zo veel te werken om je hoofd boven water te kunnen houden en meer tijd voor vrijwilligerswerk.”

PvdD-kiezer

“Voordeel: scheelt heel veel gedoe (en dus geld) met uitkeringen en toeslagen. Stimuleert mensen om activiteiten te ondernemen, in plaats van hen daartoe te dwingen.”

PvdA-kiezer

“Onnodig rondpompen van toeslagen, geen controle apparaat meer nodig, kostenbesparend.”

PvdA-kiezer

“Simpeler systeem dan de subsidie molen. Draak van het UWV systeem kan eindigen. Geeft mensen meer mogelijkheden en zeggenschap over hun eigen leven.”

GL-kiezer

“Of ik er voordelen aan zie, ligt helemaal aan de uitvoering: krijgt iedereen het, ongeacht ook zijn of haar vermogen? Hoe worden de belastingen en uitkeringen hierop aangepast?”

GL-kiezer

“Minder dagelijkse, wekelijkse, maandelijkse, jaarlijkse financiële stress. Meer vastheid, meer bewegingsvrijheid, mogelijkheid tot bijverdienen... meer menselijkheid. Werken is in onze maatschappij

bijna heilig, werkenden zijn helden, niet werkende paria's. Als bijna 64 jarige, met ruim 40 jaar werkervaring in NL, multiple chronisch ziek, alleen en eenzaam na gedwongen scheiding na 35 jaar, valt het absoluut niet mee in de bijstand. Net genoeg om niet meteen van de brug te springen, niet genoeg om er van te leven."

GL-kiezer

"Mits er goede regulaties komen op het gebied van de kosten van leven (zodat de levenskosten niet meteen meestijgen met het basisinkomen wat plotseling beschikbaar is), dan haalt dit veel druk weg van werklozen en kunnen zij zich gaan richten op het zoeken van werk in plaats van allerlei zaken te regelen om maar uitkeringsgerechtigd te zijn."

SP-kiezer

"Minder bureaucratie (kosten van ambtelijk apparaat voor uitvoering en controle kan vervallen!) en oordelen over andermans inzet/houding/ verplichting."

D66-kiezer

"Minder ingewikkeld systeem dan nu (met allerlei verschillende kortingen en toeslagen), beter te begrijpen, minder bureaucratie. Geeft meer keuzevrijheid mbt zorg voor gezin, opleiding en/of mantelzorg."

D66-kiezer

"Mensen die afhankelijk zijn van banen die eenvoudig en snel geautomatiseerd zijn of gaan raken, kunnen hiermee gecompenseerd worden. Dit is namelijk een issue die met de jaren steeds groter gaat worden. Zeker als bijvoorbeeld ook de autonome auto en vrachtauto hun intrede gaan doen. In de transport en logistiek zijn zoveel mensen werkzaam en de hele sector is rijp voor automatisering, hoe gaan deze mensen dan aan hun brood komen? Qua nieuwe beroepen is het aanbod vele malen lager dan dat er mensen beschikbaar voor zijn. Om deze mensen niet aan de onderkant van de maatschappij te laten vervallen is een basisinkomen een goed idee die hierop verder uitgewerkt moet worden."

Zwevende kiezer

"Beter voor de welvaart, het bnp zal erop vooruit kunnen gaan. Betere en toegankelijker zorg omdat er minder problemen kunnen zijn met het betalen van het eigen risico. Daarnaast denk ik dat het eveneens een boost zal geven aan de verlaging van het aantal werklozen, omdat er een stabiele basis komt."

Zwevende kiezer

"Reductie van stress, toename van tevredenheid, meer ruimte voor nieuwe commerciële/sociale initiatieven, economische impuls, meer ruimte voor vrijwilligerswerk."

Zwevende kiezer

"Economische voordelen; mensen krijgen meer te besteden. Het stelsel van sociale zekerheid kan worden herzien en diverse dure, onvoorspelbare wetten kunnen aangepast worden. En, heel belangrijk, een stukje arbeidsethos kan veranderen; je hoeft niet meer primair voor inkomen te werken. Dit kan een gunstig effect hebben op diverse arbeidsgebieden met permanente tekorten, zoals zorg, horeca en onderwijs."

VVD-kiezer

“Voordeel is dat er minder armoede is. Een basisinkomen zou moeten komen voor gezinnen met 2 werkende ouders die moeilijk rond kunnen komen. Ondanks dat ze allebei bijna fulltime werken. Ook alleenstaanden zouden er recht op moeten hebben.”

VVD-kiezer

“Je creëert sneller meer omzet. Bellen je bureaus aan om de computer te repareren, dan vraag je eerder snel een tientje voor je diensten, omdat dit tientje jou echt wat oplevert! In no-time heb je een eigen bedrijfje aan huis gecreëerd met eigen geldstromen! Zie het net als thuiswerken... Werknemers die een paar dagen in de week thuis werken, werken automatisch vele malen harder (en meer uren)!”

FvD-kiezer

“Minder oplichting aan uitkeringen, meer werkgelegenheid, en meer stimulans om te gaan werken.”

PVV-kiezer

1.5 Nadelen van het basisinkomen

Als nadelen van het basisinkomen noemen respondenten:

- Drive om te werken verdwijnt, minder mensen gaan werken, slecht voor economie, innovatie, etc.
- Er zal – vooral bij een krappe arbeidsmarkt – een tekort aan personeel ontstaan
- Het is gevoelig voor misbruik en fraude
- Controle blijft nodig, dus zal bureaucratie (opnieuw) toenemen
- Het zal een aanzuigende werking hebben op arbeidsmigranten
- Ook mensen die het financieel niet nodig hebben krijgen het
- Minder mensen moeten het geld verdienen voor (nog) meer mensen

Enkele citaten van kiezers die voordelen zien of positief oordelen over het basisinkomen:

“Bij krappe arbeidsmarkt geen personeel te krijgen”

PvdA-kiezer

“Dat het basisinkomen zo laag is dat je altijd bij moet werken en dan geen echt interessant werk vindt voor een beperkte werktijd. En dat met de huidige krapte op de arbeidsmarkt je nog meer tekorten creëert.”

PvdA-kiezer

“Als er niet gecontroleerd wordt is het natuurlijk het bekende Nederlandse lachertje. Zoals mensen hier een uitkering en dergelijke aanvragen en vervolgens naar hun eigen land terug gaan, terwijl ze niets mankeren. En als UWV... Polen niet checken om dat het teveel werk is....”

SP-kiezer

“De migratie zal nog vele malen erger worden. Dus alleen voor de Nederlandse nationaliteit of 10 jaar werkend in Nederland”.

PvdD-kiezer

“Dat de regering dit, of de bevolkingsgroep die puur van dat basisinkomen moet rondkomen, dan weer zo gaat belasten, dat het uiteindelijk toch weer onder het hoogstnoodzakelijke minimuminkomen terechtkomt.”

SP-kiezer

“Als iedereen het krijgt, ongeacht inkomsten en vermogen, lijkt mij dat er genoeg mensen zijn die dat dan krijgen, maar echt helemaal niet nodig hebben. Mij lijkt het dan zinvoller om dat geld te besteden aan inwoners die het harder nodig hebben.”

GL-kiezer

“Dat er mensen kunnen zijn die meer geïsoleerd gaan leven, omdat ze minder of niet meer buiten de deur gaan om te werken.”

D66-kiezer

“Dat nog minder mensen gaan werken”

PVV-kiezer

“Degene die (hard) willen werken moeten nog meer voor anderen zorgen.”

VVD-kiezer

“De drive om te presteren zal bij te veel mensen te veel afnemen. Bovendien zal na enigen tijd de klacht ontstaan dat het basisinkomen te gering is.”

VVD-kiezer

“De noodzaak om te gaan werken verdwijnt. En daarmee verdwijnt de noodzaak om continue te blijven innoveren en blijven ontwikkelen.”

VVD-kiezer

“De rijken worden er rijker op en de armen armer. Laat ze eerst maar eens iets doen voor de minder bedeelde.”

CDA-kiezer

“De drang om allerlei compensaties uit te gaan delen en het belachelijke toeslagenstelsel in stand houden waardoor het een enorme bureaucratische puinhoop wordt.”

FvD-kiezer

“De kosten moeten opgebracht worden, bijvoorbeeld door stijging van de belastingen (nivellering inkomens) wat bij bepaalde groepen grote weerstanden oproept (gebrek aan solidariteit)”

GL-kiezer

“Er zal een groep mensen zijn die hier misbruik van maken, niet meer werken, en de financiële vrijheid niet benutten ten goede van de maatschappij in de vorm van vrijwilligerswerk o.i.d. Dit kan een gevoel van oneerlijkheid oproepen.”

GL-kiezer

“Een geringe aantal mensen met het basisinkomen zal gaan zwartwerken om een goed salaris over te houden. En door iedereen een basisinkomen te geven zullen de prijzen van goederen in Nederland enorm gaan stijgen, waardoor de koopkracht niet of minder toeneemt.”

Niet-stemmer

2. Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.262 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 29 augustus tot en met dinsdagochtend 3 september 2019. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.110). Daarnaast zijn 152 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 2,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

